

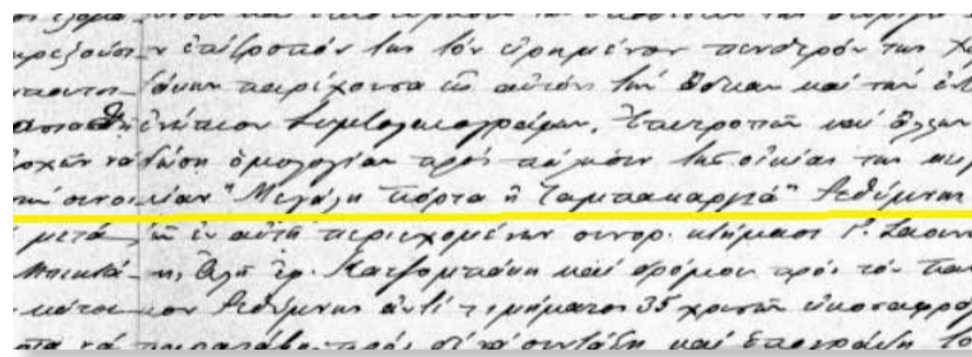
Φωτ. 5. Οι κρήνες του τζαμιού της Βαλιντέ σουλτάνας...

δόθηκε η άδεια λειτουργίας σε ένα τόσο κεντρικό σημείο. Ένα σημείο λοιπόν αντίστοιχα κεντρικό με το εξεταζόμενο.

Πολλά από τα παραπάνω ερωτήματα για την ώρα θα μείνουν αναπάντητα και, ελλείψει περισσότερων στοιχείων, μπορούμε να αρκεστούμε μόνο σε εικασίες. Τα βυρσοδεψεία αυτά, εφόσον ως φαίνεται λειτούργησαν στην περιοχή, ενδεχομένως να βρίσκονταν στο νοτιοανατολικό και στενότερο τμήμα του δρόμου αυτού. Παραπλεύρως του εν λόγω σημείου λειτουργούσαν και άλλες βιοτεχνικές επιχειρήσεις. Μία από αυτές ήταν το ελαιουργείο του Αλή Βαφή Σελλιανάκη. Επίσης, το σημείο αυτό ήταν σχετικά πιο μακριά από την είσοδο του τζαμιού της Βαλιντέ και του γραφείου του εβκαφείου (Φωτ 5). Τέλος, η λειτουργία των επιχειρήσεων αυτών πιθανόν να ήταν υποτυπώδης μιας και η μεγάλη ανάπτυξη της βυρσοδεψείας στην περιοχή συντελέστηκε μετά το 1898. Ωστόσο, η παρουσία των επιχειρήσεων αυτών στην περιοχή ενδεχομένως δεν είχε πρόσκαιρο χαρακτήρα αλλά ιστορικό. Εντύπωση προκαλεί η μία και μοναδική αναφορά για την συγκεκριμένη συνοικία ως «συνοικία Μεγάλης Πόρτας ή Ταμπακαργιά» σε οθωμανικό έγγραφο του 1900 (Φωτ. 6). Η αναφορά αυτή, ελλείψει επιβεβαίωσης, δεν αποτελεί ασφαλές τεκμήριο για την ίδια την ονομασία της συνοικίας. Δεν παύει όμως να αποτελεί μία σημαντική απόδειξη για την ύπαρξη επιχειρήσεων ταμπακαριών (δηλ. βυρσοδεψείων) στην περιοχή.

Τώρα σχετικά με το οδώνυμιο που αφιερώθηκε στο λοχαγό Κουτσερόφσκη, η ακριβής του θέση ερευνάται μιας και λανθασμένα κατεγράφη ότι αφορά την σημερινή οδό Βοσπόρου. Η ακριβής διεύθυνση του γραφείου της Δ.Μ.Θ.Ι.Ρ., (Φωτ 7) που από άλλες πηγές γνωρίζουμε τη θέση του, δίπλα στην είσοδο του τζαμιού Βαλιντέ, δεν αφήνει περιθώρια αμφιβολίας ότι η συγκεκριμένη οδός ονομαζόταν Βυρσοδεψών και όχι Κουτσερόφσκη.

Η σύγχυση της ονομασίας πιθανότατα ξεκίνησε το 1905 όταν ο J.Gerola δημοσίευσε «Ρωσικό» χάρτη του 1898 με υπόμνηση των νέων ονομάτων των οδών της πόλης. Το υπόμνημα αυτό, αν και σύγχρονο της εποχής που δόθηκαν οι ονομασίες, περιέχει αρκετά λάθη τόσο στις ονομασίες όσο και στην ακριβή τοποθέτηση τους πάνω στον χάρτη. Ένα από αυτά τα λάθη είναι η τοποθέτηση της πλατείας Κουτσερόφσκη στο σημείο που βρίσκεται σήμερα η Βοσπόρου. Το υπόμνημα

Φωτ. 6. Τμήμα ιεροδικαστικής πράξης του αναφέρει τον όρο "συνοικία Μεγάλη Πόρτα ή Ταμπακαργιά" (πηγή: Ι.Α.Κ.)

αυτό δεν αναφέρει καν το πραγματικό όνομα του συγκεκριμένου δρόμου, δηλαδή οδός Βυρσοδεψών, όπως επίσης και πολλές ακόμη ονομασίες δρόμων της εποχής. Ενδεικτικά αναφέρουμε τις οδούς 126, 9ης Δεκεμβρίου, Ελέους, Μεσημβρίας, Σκότους, Χερσονήσου κ.α. (Φωτ.8) Ο Γ. Σπανδάγος στον καλαίσθητο χάρτη που δημιούργησε το 1898 μαζί με το Β. Παπιομύτογλου υιοθέτησε την αναφορά του Gerola, τοποθετώντας το όνομα του Ρώσου αξιωματικού στο συγκεκριμένο δρόμο. Αργότερα κι ίδιος όμως αντιλήφθηκε ότι το υπόμνημα του χάρτη του Gerola σε πολλά σημεία ήταν επισφαλές και σε νεότερο άρθρο του έκανε κάποιες πρώτες επισημάνσεις-διορθώσεις. Ωστόσο, στο κομμάτι που αφορά την οδό Βοσπόρου δεν έγινε κάποια διόρθωση.

Έτσι, η εσφαλμένη πληροφορία έφτασε ως τους φετινούς διοργανωτές του κυνηγιού του θησαυρού οι οποίοι, ουσιαστικά άθελα τους, οδήγησαν τις ομάδες σε ένα λανθασμένο σημείο. Ποιό ήταν όμως το σωστό σημείο στο οποίο έπρεπε να κατευθυνθούν οι κυνηγοί; Δυστυχώς για την ώρα δεν είμαστε απόλυτα βέβαιοι για την απάντηση, αφού δεν γνωρίζουμε με σιγουριά τη θέση του αφιερωμένου στον Κουτσερόφσκη οδώνυμίου. Εντούτοις, στην πραγματικότητα δεν είμαστε απολύτως στο σκοτάδι σχετικά με αυτό. Με βάση τα μέχρι στιγμής στοιχεία της έρευνας γνωρίζουμε ότι πρόκειται κυρίως για πλατεία και όχι για οδό. Η πλατεία αυτή περιείχε τουλάχιστον 28 αριθμημένα ακίνητα και, με τη λογική της παραπάνω ανάλυσης, πρέπει να την αναζητήσουμε σε κάποιο κεντρικό σημείο της πόλης.

Σίγουρα το σημείο αυτό δεν θα μπορούσε να τοποθετηθεί στο νοτιοανατολικό τμήμα της οδού Βοσπόρου, το πλάτος της οποίας είναι μικρότερο των 3 μέτρων και, άρα μόνο ως πλατεία δεν μπορεί να χαρακτηριστεί. Μάλιστα, δεν θα μπορούσε να βρίσκεται γενικότερα εντός αυτής της οδού, η οποία, όπως προαναφέραμε, ταυτίζεται με την οδό Βυρσοδεψών. Ωστόσο υπάρχουν ορισμένες πρώτες ενδείξεις τοποθέτησής της λίγο δυτικότερα του συγκεκριμένου σημείου. Στην παρούσα φάση όμως θα αποφύγουμε να προβούμε σε κάποια υπόδειξη λόγω του γεγονότος ότι δεν υπάρχουν επαρκή στοιχεία. Έτσι κάθε υπόθεση μπορεί να αποδειχθεί επισφαλής και

ΠΗΓΕΣ:

1. Πηγές Δημοσιευμένες:

G. Gerola, Monumenti Veneti nell' isola di Creta, Venezia, 1905.

Ε.Π.Λ. Ρεθύμνου, Ρεθυμνοδωνυμικά κάθε δρόμος μια ιστορία, Ρέθυμνο 1992.

Γ. Σπανδάγος, Β. Παπιομύτογλου, «Ρέθυμνο 1900» /Ρέθυμνο 1898-1913: Από την Αυτονομία στην Ένωση, Ι.Λ.Ε.Ρ. Ρέθυμνο, 1998.

Γ. Σπανδάγος, Μια πόλη μεταμορφώνεται. Το Ρέθυμνο στον 20ο αιώνα, Ρέθυμνο 2003.

Γ. Παπιομύτογλου, Ημερήσιες διατάξεις της Ρωσικής Διοίκησης στο Ρέθυμνο (Οκτώβριος 1898-Ιούλιος 1899), Ρέθυμνο 2007

Γ. Σπανδάγος, Κυνηγώντας το χθες, Στον απόηχο του κυνηγιού θησαυρού, Η οδός 130 εφημερίδα Κρητική επιθεώρηση 24-25/5/2008

Σ. Δημανοπουλος, «Η κοινωνική διαστρωμάτωση του μουσουλμανικού πληθυσμού του Ρεθύμνου και η διεκδίκηση της ανταλλάξιμης περιουσίας», 1924-192 Μνήμων, 31, 151-186., Αθήνα 2010

Χ.Παπαδάκης- «Ο ευπρεπισμός και η αισθητική της πόλης του Ρεθύμνου κατά την περίοδο της ρωσικής παρουσίας», Η Ρωσική παρουσία στο Ρέθυμνο 1897-1909, Ι.Λ.Ε.Ρ., Ρέθυμνο 2011

Χ. Στρατιδάκης, Μερικά ακόμα για το περιπαθές τζαμί της Βαλτέ Σουλτάνας εφ. Ρέθυμνος 21/6/14

Γ. Παπιομύτογλου, Μια πρωτοτυπία του Ρεθύμνου στην αριθμοδότηση των δρόμων του/(https://rethymniates.blogspot.com) 8/2019.

Αρχείο Εφημερίδων Αναγέννησις (ετών 1899-1901), Κρητική Εφημερίς (έτους 1901), Ελευθερία (έτους 1907).

2. Πηγές Αδημοσίευτες:

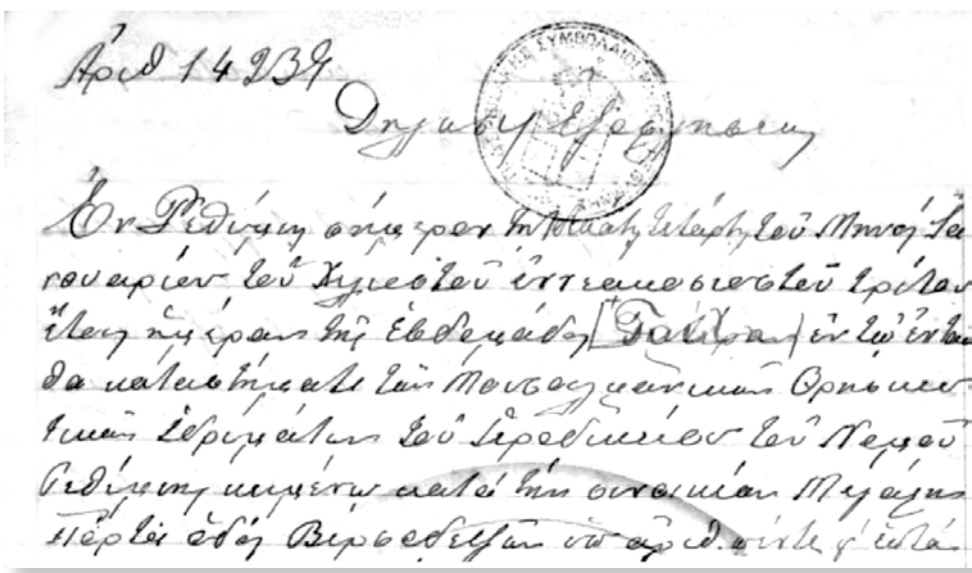
Ι.Α.Κ.- Αρχείο Μεταφραστικού Γραφείου Ρεθύμνης.

Γ.Α.Κ.Ρ. - Αρχείο Συμβολαιογράφου Ρεθύμνης Πετρεβ Δερβισιάκη, Κωνσταντίνου Ανδρουλιδάκη, Βασιλείου Δρανδάκη.

να αποπροσανατολίσει μελλοντικούς ερευνητές. Δεσμευόμαστε όμως ότι θα επανέλθουμε στο θέμα τόσο της ακριβούς θέσης της πλατείας Κουτσερόφσκη όσο και των συνολικών σφαλμάτων του χάρτη που δημοσίευσε ο Gerola με νέο άρθρο στο μέλλον.

Table with 6 columns of street names and numbers, likely a legend for the map.

Φωτ. 7. Ένα από τα πολλά αρχαικά έγγραφα που πιστοποιούν την εν πολλοίς άγνωστη έως σήμερα ύπαρξη του γραφείου της Δ.Μ.Θ.Ι.Ρ. στην οδό Βοσπόρου. (Γ.Α.Κ. Ρεθύμνου)

Φωτ. 8. Ο «Ρωσικός» χάρτης που δημοσίευσε ο Gerola το 1905. Με υπογράμμιση το οδώνυμο της πλατείας Κουτσερόφσκη (https://rethymniates.blogspot.com)